

Andragoškega centra Slovenije

32. Evropski kazalniki: Demografski trendi in izobraževanje starejših

Zaradi nizke stopnje rodnosti, vse daljše pričakovane življenjske dobe ob rojstvu in stalnega pritoka priseljencev se **število prebivalcev držav članic EU27 giblje okrog 500 milijonov**. Izračuni kažejo, da bo tudi v prihodnje podobno, le da bo prebivalstvo bistveno starejše. To pomeni, da se bo razmerje med starostnim razredom 15–64 let starih in skupino tistih nad 65 let starih bistveno spremenilo, kar postavlja družbo in gospodarstvo pred nove izzive.

Statistični urad Evropske unije, Eurostat, je ob koncu marca 2008 pripravil projekcijo demografskega razvoja, in sicer za obdobje 2008–2060 za vseh 27 držav članic Evropske unije skupaj, za vsako izmed njih posebej ter za Norveško in Švico. Poimenoval jo je EUROPOP2008, rezultate pa spomladi 2008 objavil na spletni strani (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>) v podatkovni bazi. Od takrat se ti podatki uporabljajo tudi kot obvezna podatkovna osnova za izračun projekcij javnofinančnih izdatkov v državah članicah EU.

Projekcije rasti prebivalstva EU27 kažejo, da bo le-to iz 495,4 milijonov v letu 2008 sprva naraščalo in se do leta 2030 povečalo na 519,9 milijonov, potem pa bo postopoma upadalo in v letu 2060 doseglo 505,7 milijonov. V 14 državah bo prebivalstvo tedaj številčno manjše, kot je bilo leta 2008, med njimi bo tudi Slovenija (pričakovani naravni prirast: - 447,8). Mediana starosti prebivalcev EU27 se bo od leta 2008, ko je znašala 40,4 let, povišala na 47,9 v letu 2060.

Tabela 1: Prebivalstvo Evropske unije po starostnih skupinah in izbranih letih

	v milijonih oz. v odstotkih		
EU27	2008	2030	2060
Celotna populacija	495,4	519,9	505,7
Starostni razred 0–14	77,5	75,5	71,0
Delež	16 %	14 %	14 %
Starostni razred 15–64	333,2	321,9	283,3
Delež	67 %	62 %	56 %
Starostni razred 65+	84,6	122,5	151,5
Delež	17 %	24 %	30 %
Koeficient starostne odvisnosti	25,39 %	38,04 %	53,45 %

Vir: Eurostatova statistika prebivalstva (glej Poročilo o napredku pri uresničevanju Lizbonskih ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja 2009, str. 25 in Prebivalstvo Slovenije danes in jutri, 2008–2060, Projekcije prebivalstva EUROPOP2008 za Slovenijo - <http://www.stat.si/doc/pub/prebivalstvo2009.pdf>)

Če primerjamo izhodiščno leto 2008 in leto 2060, lahko za EU 27 ugotovimo, da bo delež najmlajšega prebivalstva EU27 (0–14 let) upadel predvidoma za 2 odstotni točki, delovno sposobno prebivalstvo (v starosti 15–64 let) pa bo namesto 67-odstotnega zavzemalo le še 56-odstotni delež. Najbolj se bo

spremenil delež starejših od 65 let, in sicer se bo povečal za 13 odstotnih točk ter predstavljal slabo tretjino celotne populacije. Iz tega izhaja, da se bo *koeficient starostne odvisnosti starih*¹ povečal od 25,39 % na 53,45 %, kar pomeni, da če smo v letu 2008 beležili 3,9 delovno sposobne osebe na posameznika, starega več kot 65 let, potem bo to razmerje v letu 2060 le še 1,9 : 1.

Slovenija je Eurostatovo projekcijo prebivalstva EUROPOP2008 za Slovenijo prevzela kot svojo uradno in t. i. srednjo (osnovno) različico projekcije prebivalstva, Statistični urad RS pa je poleg te izračunal (za načrtovalce politik in druge uporabnike) še različne druge variante projekcij prebivalstva Slovenije, tudi t. i. nizko in visoko različico. Prikazal jih je v publikaciji *Prebivalstvo Slovenije Danes in jutri 2008-2060, Projekcije prebivalstva EUROPOP2008 za Slovenijo* (SURS, julij 2009).

Tabela 2: Projekcije prebivalstva Slovenije po starostnih skupinah in izbranih letih, konvergentni scenarij, srednja različica

	v tisočih oz. v odstotkih		
Slovenija	2008	2030	2060
Celotna populacija	2.022,6	2.022,8	1.768,1
Starostni razred 0–14	280,8	258,5	225,7
Delež	14 %	13 %	13 %
Starostni razred 15–64	1.416,5	1.252,8	952,5
Delež	70 %	62 %	54 %
Starostni razred 65+	325,3	511,5	589,9
Delež	16 %	25 %	33 %
Koeficient starostne odvisnosti	22,97 %	40,83 %	62,19 %

Vir: Prebivalstvo Slovenije danes in jutri, 2008–2060, Projekcije prebivalstva EUROPOP2008 za Slovenijo - <http://www.stat.si/doc/pub/prebivalstvo2009.pdf>.

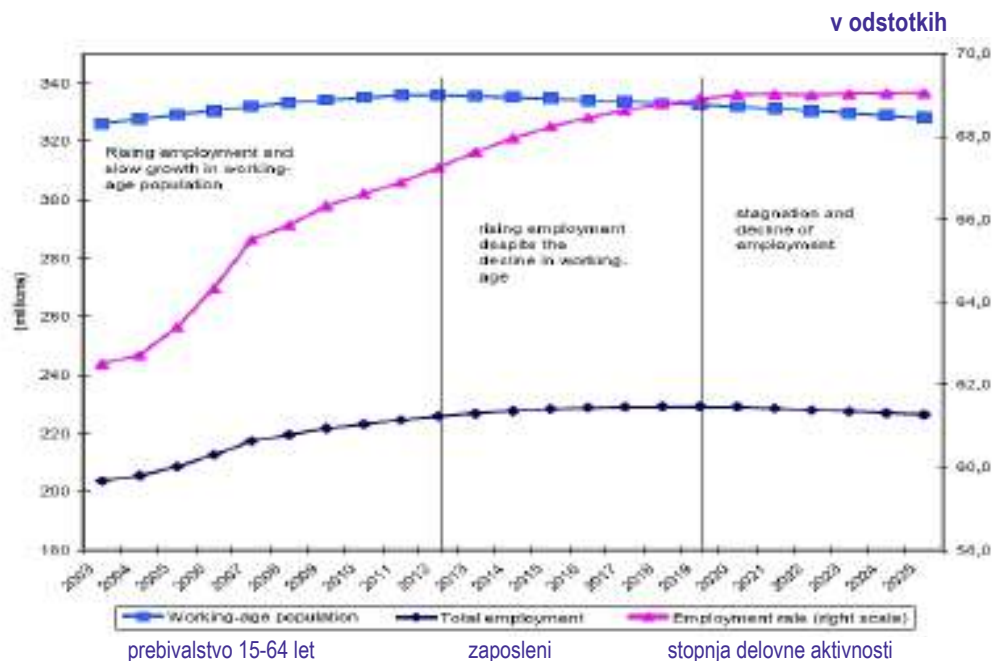
Projekcije kažejo, da bo za Slovenijo razmerje med številom prebivalcev, starejših od 65 let, glede na število prebivalcev, starih 15–64 let, še manj v prid delovno sposobnemu delu prebivalstva kot na ravni EU. V letu 2008 je namreč *koeficient starostne odvisnosti starih* za Slovenijo znašal 4,3 : 1, v letu 2060 pa bo le še 1,6 : 1.

Ti demografski trendi prinašajo precejšnje izzive tudi za politiko izobraževanja in usposabljanja (odraslih). Prvi izziv je ta, da **zmanjšanje deleža delovno sposobnih prebivalcev** (15–64 let) pomeni, da je še kako pomembno, da imajo le-ti ustrezna znanja in kompetence, ki jih potrebuje trg dela. V Grafu 1 je prikaz projekcije števila delovno sposobnega prebivalstva ter stopnje njihove delovne aktivnosti. Po letu 2019 se kažejo demografsko pogojene spremembe, ki kličejo po zagotavljanju večje usklajenosti med povpraševanjem in ponudbo znanj in spretnosti na trgu delovne sile ter višje usposobljenosti delovno sposobnega prebivalstva vse tja do 65. leta (in naprej), saj je cilj kar se da visoka stopnja njihove delovne aktivnosti/zaposlenosti (desna os na grafu).

¹ **Koeficient starostne odvisnosti** je razmerje med številom prebivalcev, mlajših od 15 let in starejših od 64 let, glede na število prebivalcev, starih 15-64 let. Za gornji prikaz je bil uporabljen le **koeficient starostne odvisnosti starih**, t.j. razmerje med številom prebivalcev, starejših od 65 let (starostno odvisno prebivalstvo), glede na število prebivalcev, starih 15-64 let (delovno sposobno prebivalstvo).

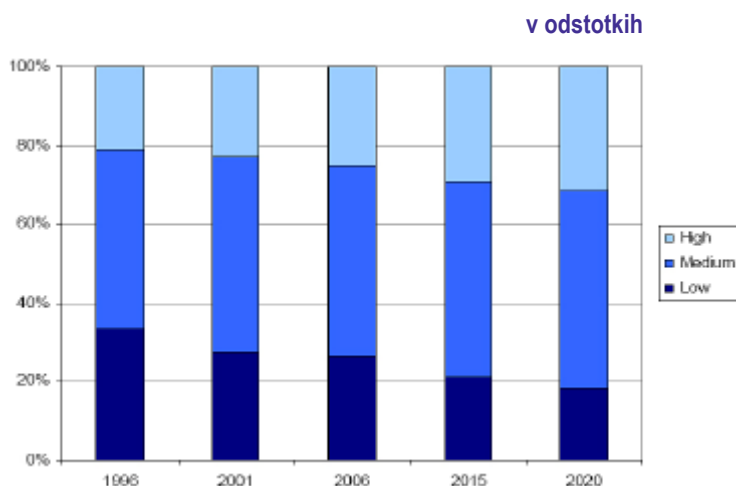
Graf 1: Projekcija delovno sposobnega prebivalstva in stopnje delovne aktivnosti, EU27

Vir: Evropska komisija (glej Poročilo o napredku pri uresničevanju Lizbonskih ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja 2009, str. 69)

Upošteva demografska gibanja ter pomen ustrezne kvalificiranosti delovne sile za premagovanje ekonomske krize in doseganje gospodarske rasti je spomladanski Evropski svet 2008 v svojih zaključkih naročil Evropski komisiji, da oceni potrebe Unije do leta 2020. Komisija je nalogo zaupala Evropskemu centru za razvoj poklicnega usposabljanja – Cedefop, ki je v ta namen med drugim pripravil projekcijo zaposlenosti delovno sposobnega prebivalstva (15–64 let) glede na doseženo izobrazbo.

Graf 2: Deleži zaposlenih po doseženi izobrazbi prebivalstva, 1996 – 2020

Vir: Cedefop (2008) (glej Poročilo o napredku pri uresničevanju Lizbonskih ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja 2009, str. 69)

Iz Grafa 2 je razvidno, da bo že v letu 2015 okrog 30 % zaposlitev na trgu dela terjalo visoko usposobljenost delovne sile, približno polovica pa srednje usposobljenost, kar pomeni, da je mogoče pričakovati precejšen pritisk na srednješolsko in višje stopnje izobraževanja, zato bo potrebno zagotoviti

ustrezno kakovost pa tudi dostopnost te vrste izobraževanja. Pomemben vir pridobivanja potrebnih kvalifikacij pa bo – zlasti za odrasle – tudi neformalno izobraževanje in usposabljanje. Pri tem je ciljna skupina odraslih z nizko stopnjo dosežene izobrazbe, velik delež le-te pa so prav starejši odrasli (npr. 50–64 let stari), rizična. Ta del prebivalstva je v večji meri podvržen tveganju, da izgubi zaposlitev, njegovo vključevanje v vseživljenjsko učenje, ki bi lahko prineslo rešitve, pa je – tako kažejo statistični podatki v Tabeli 3 – praviloma manj pogosto. Pri snovanju zaposlitvene in izobraževalne politike je zato potrebno tej ciljni skupini nameniti posebno pozornost in jo pritegniti nazaj v sistem (formalnega in/ali neformalnega) izobraževanja in usposabljanja.

Po drugi strani pa delež hitro naraščajoče starostne skupine 65+ poudarja potrebo po zagotavljanju ustreznih učnih priložnosti za ta del populacije. Te praviloma niso več v tolikšni meri povezane z delom, pač pa bolj z osebnim razvojem, skupnostnim učenjem, ohranjanjem zdravega in varnega načina življenja, medgeneracijskim učenjem in še marsičim.

Podatke o vključenosti odraslih, starih 25–64 let, v izobraževanju odraslih dajeta dve statistični raziskavi – **Anketa o delovni sili** (kvartalna anketa; ta kazalnik, eden ključnih v Poročilu o napredku pri uresničevanju Lizbonskega procesa, je praviloma letno poprečje kvartalnih rezultatov – več o tem v prispevku **Info-mozaika št. 24**) ter **Raziskava o izobraževanju odraslih** (v EU izpeljana v obdobju 2005-2007, v Sloveniji v letu 2007 – več o tem v prispevku **Info-mozaika št. 20**).

Prikaz udeležbe starejših po Raziskavi o izobraževanju odraslih kaže, da je tako na ravni EU kot tudi v Sloveniji udeležba ciljne skupine 55–64 več kot enkrat manjša v primerjavi z udeležbo 25–34 let starih.

Tabela 3: Udeležba odraslih (25–64 let) v vseživljenjskem učenju po starostnih razredih

v odstotkih

Country	Age			Total
	25-34	35-54	55-64	
EU average	45.3	37.5	21.7	36.0
Belgium	56.3	42.3	23.5	40.5
Bulgaria	44.7	39.7	20.3	36.4
Czech Republic	44.1	43.0	21.7	37.7
Germany	53.3	48.7	28.2	45.4
Estonia	52.5	42.6	27.5	42.1
Greece	22.7	14.0	5.1	14.5
Spain	39.7	30.8	17.0	30.9
France	48.2	35.9	16.2	35.1
Italy	30.5	23.0	11.8	22.2
Cyprus	53.2	41.1	20.1	40.6
Latvia	39.0	34.3	21.8	32.7
Lithuania	42.7	35.1	19.0	33.9
Hungary	15.8	9.0	2.5	9.0
Netherlands	59.7	44.9	28.8	44.6
Austria	47.1	45.7	25.4	41.9
Poland	34.1	20.7	6.8	21.8
Portugal	40.3	25.5	10.9	26.5
Slovenia	52.2	42.6	22.2	40.6
Slovakia	51.0	48.3	23.8	44.0
Finland	66.0	58.6	37.8	55.0
Sweden	81.0	76.4	60.7	73.4
United Kingdom	58.8	50.3	37.0	49.3
Croatia	33.5	20.2	9.0	21.2
Norway	65.0	55.5	41.2	54.6

Vir: Eurostat, Raziskava o izobraževanju odraslih (glej Poročilo o napredku pri uresničevanju Lizbonskih ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja **2009**, str. 82) Slovenija - SI

V nadaljevanju pa prikazujemo še kazalnike vključenosti starejših na podlagi Ankete o delovni sili (ADS). Delež evropske populacije, stare od 50 do 74 let, vključene v vseživljenjsko učenje po izbranih letih (2000, 2003, 2005, 2006 in 2007) kaže, da se je za Slovenijo (po spremembi metodologije ADS v letu 2003) ta podatek ustalil pri 5,6 % (v 2005 in 2006) oziroma pri 5,4 % (v 2007). Kazalnik je sicer nad evropskim povprečjem, vendar je za leto 2007 več kot enkrat nižji kot v Združenem kraljestvu, na Švedskem in Finskem, ter 4-krat nižji kot v vodilni državi na tem področju, t.j. na Danskem. Naj še povemo, da je skupna udeležba odraslih, starih 15–64 let v letu 2007 za EU znašala 9,7 %, za Slovenijo pa 14,8 %.

Tabela 4: Udeležba starejših odraslih (50–74 let) v vseživljenjskem učenju

	v odstotkih																	
	EU27	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	
2000	2.9 i	2.1	:	:	9.3	1	1.5 u	:	:	0.7	0.4	1.4	0.9 u	:	:	1.1 u	0.3	
2003	3.3 i	3.1	:	1.9	9.5	1.7	1.8 u	4.9	0.5	1.4	2.6	1.1	2.4	2.6	1	2.1	1.2	
2005	4.1	3.8	:	1.9	18.3	2.4	:	3.3	0.2	4.4	2.5	1.6	2	2.3	1.6	3	0.5	
2006	4.2	3.4	:	2.2	21.7	2.4	2 u	3.7	0.2	4.6	2.9	1.8	3	1.9	1.3	2.8	0.5	
2007	4.3	2.6 i	:	2.3	21.7	2.6	2.1 u	3.7	0.2	4.8	3	2	3.6	2.3	1.4 u	2.7	0.5	
	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	HR	MK	TR	IS	LI	NO	
2000	:	6	2.6	:	0.4 u	:	1.7 u	:	8.7	13	14.6	:	:	:	15.2	:	7.6	
2003	:	7.3	2.1	0.6	0.3 u	:	4.4	1.9	9.2	25.8	14.9	0.2 u	:	:	21.1	:	11.1	
2005	2.4 u	7.4	5.9	1.1	0.6	:	5.6	2	13	12.7	21.7	:	:	:	15.5	:	10.3	
2006	2.3 u	7.4	6.4	1.1	0.6	:	5.6	1.6	13.3	12.3	20.7	0.4 u	:	0.1	17.6	:	11	
2007	2.2 u	8	6.2	1.1	0.9	:	5.4	1.7	13.7	12.2	11.9	:	:	0.1	16.7	:	10.2	

Vir: Eurostat, Anketa o delovni sili (glej Poročilo o napredku pri uresničevanju Lizbonskih ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja 2009, str. 140); Slovenija - SI

Kontaktna oseba za področje: mag. Zvonka Pangerc Pahernik, zvonka.pangerc@acs.si

Informacijo pripravila: mag. Zvonka Pangerc Pahernik, zvonka.pangerc@acs.si

Viri:

- Delovni program Lizbonske strategije 'Izobraževanje in usposabljanje 2010' (14. 6. 2002), http://eur-lex.europa.eu/pri/en/oj/dat/2002/c_142/c_14220020614en00010022.pdf
- Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010, Uradni list RS, št. 70/2004
- Sklepi Sveta z dne 25. maja 2007 o skladnem okviru kazalnikov in meril za spremljanje napredka pri doseganju lizbonskih ciljev v izobraževanju in usposabljanju <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:311:0013:0015:SL:PDF>
- Sklepi sveta z dne 12. maja 2009 o strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju („ET 2020“) (2009/C 119/02) (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:SL:PDF>);
- Progress towards the Lisbon Objectives in Education and Training. Indicators and Benchmarks – 2009; http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/report09/report_en.pdf;
- Prebivalstvo Slovenije Danes in jutri 2008-2060, Projekcije prebivalstva EUROPOP2008 za Slovenijo, Statistični urad RS, julij 2009; <http://www.stat.si/doc/pub/prebivalstvo2009.pdf>
- EUROPOP2008 Eurostatova projekcija prebivalstva (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>)

